

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פָּרָשַׁת וַיִּגָּשׁ

הפטרה: ויהי דבר ה'

ט' טבת תשע"ז

צאת השבת ר"ת 17:54

ברכת הללנה

מכריזים על צום עשרה בטבת שיחול ביום ראשון
גיליון 417

יציאת השבת:

17:30

ירושלים: 17:31

כניסת השבת:

16:16

ירושלים: 16:15

עוד יוסף חי

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

המקרא מספר בצורה דרמטית על ההודעה ליעקב כי בנו האהוב יוסף - חי, אך תגובת יעקב לכאורה אינה כמו שציפינו: "ויגידו לו לאמור: עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים. ויפג לבו, כי לא האמין להם". יעקב כל כך חיבה לרגע הזה, והנה סוף סוף הוא מגיע: יוסף חי! אך הכתוב מעיד: "ויפג לבו, כי לא האמין להם".

בדרך כלל אדם שנעדר קרובו נאחז בכל שביב של תקווה, כל דסקית שבורה מוכיחה לו כאילו הוא חי, כל שרוך, כל רמז. והנה בניו של יעקב מספרים לו באופן מפורש: עוד יוסף חי, ויעקב לא מאמין להם, מדוע? ליעקב היתה תמיד תקווה שיוסף חי, וכך רמז בדבריו (מג, יד): "ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין". וברש"י: "את אחיכם - זה שמעון. אחר - רוח הקודש נזרקה בו, לרבות יוסף". ואולם כאשר נודע ליעקב כי יוסף חי במצרים וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים, הוא מסרב להאמין?

יעקב רצה את בנו יוסף חי, אבל לא בכל מחיר. אם הוא חי בארץ מצרים, הארץ שנקראת "ערוות הארץ", ארץ של פריצות וטומאה, יתכן וחס ושלום נגרר יוסף אחר 'מעשי מצרים הרעים', האם יוסף כזה רוצה יעקב לראות? כל שכן אם יוסף שליט במצרים, זה אומר שהוא מעורה היטב בחיי החברה המצרית, ובודאי נוהג כמותם בכל. ליוסף כזה יעקב לא מוכן ואולי אפילו העדיף אילו לא היה חי, האם ליוסף המצרי הוא מחכה?

רק לאחר שמספרים לו את כל דברי יוסף, ולאחר שהוא רואה את העגלות ששלח יוסף - ותחי רוח יעקב! וכך מפורש בכתוב: "וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם. וירא את העגלות (שהיו עסוקים יעקב ויוסף בפרשת עגלה ערופה בזמן פרידתן) אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם". אם יוסף נשאר נאמן לרוח ישראל סבא, ודאי אז השמחה היא אמיתית ושלמה.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

צום עשרה בטבת והמאורעות אותם הוא מסמל

צום עשרה בטבת, הוא אחד מארבעה ימים בשנה, המציינים לנו תקופות קשות בהיסטוריה היהודית. שלושת הימים האחרים הנם: תשעה באב – יום חורבנם של בית ראשון ובית שני. יו' בתמוז – היום בו פרצו טיטוס ולגיונות הרומאים את חומות ירושלים. ג' בתשרי – יום המציין את הירצחו של גדליה בן אחיקם, המושל היהודי ביהודה, מטעם מלכות בבל.

עשרה בטבת, מציין את תחילת המצור שהטיל נבוכדנצר, מלך בבל על ירושלים ואת תחילתו של הקרב, שבסופו נחרבו ירושלים ובית המקדש ועם ישראל הוגלה לבבל למשך שבעים שנה. אנו מוצאים תיעוד לעשרה בטבת, כבר בדבריו של הנביא יחזקאל, שהוגלה לבבל, כחלק מקבוצת הגולים הראשונה שנשלחה לשם בידי נבוכדנצר, אחד עשר שנים לפני חורבן בית המקדש עצמו.

בשל חומרתו של צום זה, נוהגים לקיימו גם כאשר הוא חל בערב שבת (יום שישי), לעומת שאר ימי הצום, שמועדיהם משתנים או נדחים בהתאם לשבת.

תרגום השבעים

מלבד האירועים שהזכרנו, התרחשו אירועים קשים נוספים בסמוך ליום עשרה בטבת. בשמונה בטבת, כינס המלך המצרי פתולמי, שבעים חכמים יהודים ואילץ אותם בעל כרחם, לתרגם את התנ"ך לשפה היוונית. על אף שהתלמוד מספר לנו על נס שאירע במהלכו של התרגום – כל שבעים החכמים, שישבו בתאים נפרדים, תרגמו את התנ"ך בצורה זהה לחלוטין – ראו החכמים, בני התקופה, את התרגום באור שלילי ביותר. התלמוד מציין כי כאשר יצא תרגום זה לאור, "כיסתה חשיכה את העולם".

תרגום התנ"ך ליוונית, יצר מעין "הכשר" לשפה זו והשפיע רבות על החברה היהודית.

תרגומו של התנ"ך ליוונית, סייע ליהודים "ההלניסטים" לקדם את תוכניתם, לקרב את תרבות יוון לחיי היהודים ולנסות לשלב את ערכי יוון ואת אורח החיים היווני ביהדות. תרגום התנ"ך ליוונית, יצר מעין "הכשר" לשפה זו והשפיע רבות על החברה היהודית, כשהוא תורם להתבוללות ולהתקרבות "חלקה" ומהירה יותר לתרבות היוונית.

פטירתו של עזרא הסופר

בתשעה בטבת נפטר עזרא הסופר. חכם זה, היה ענק שבענקים, כאשר התלמוד אף משווה אותו למשה רבנו! אילולא ניתנה התורה למשה, היא היתה מועברת לבני ישראל דרך עזרא. תחת שרביטו והשראתו של עזרא הסופר, הונהגה "שיבת ציון" מגלות בבל ובסיועו של נחמיה – נבנה הבית השני, אם כי בגרסה צנועה יותר מזו של מקדש שלמה המפואר.

עזרא היה זה שחידש את בריתו של משה רבנו, בין ישראל לאלוקים והוא זה שעצר את תופעת נשואי התערובת, שפשתה בקרב העולים לירושלים. הוא חיזק את שמירת השבת מבית ומחוץ ובנה מערך לימודי והסברתי להעמקת הידע ולפיתוח התורה שבעל פה, שניתנה למשה בסיני.

עזרא הסופר, שהיה אדם ללא רבב, רחום וחנון, בעל מעוף, ידע רב וכריזמה סוחפת, הוא היה שליח ה', שבזכותו שרדו היהדות והעם היהודי עד היום. משום כך, אין כל פלא, שאנו מציינים את יום פטירתו כיום אבל. ואולם, מכיוון שאין הגיון בקיום שלושה ימי צום רצופים, וכמו כן לא ניתן לעמוד בשלושה ימי צום כאלו, אוחדו מועדי השמונה והתשעה בטבת, ליום צום אחד - עשרה בטבת.

איחוד מועדי אבלות

"כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו" (זכריה, ח, יט).

יום הקדיש
הכללי ויום
השואה
היהודי
חכמי ישראל, שלא היו מעוניינים למלא את לוח השנה בימי אבל, דגלו בצירוף ימי זיכרון וימי צום זה לזה. לכן

מצייין תשעה באב גם את יום הזיכרון לחורבן קהילות שו"ם (שפיירא, וורמייזא ומגנצא שבגרמניה, היום שפייר, וורמס ומיינץ), במסעי הצלב לפני כאלף שנים, על אף שקהילות אלו נחרבו בחודש אחר.

מדיניות זו, של איחוד ימי זיכרון, הייתה מקובלת בעולם היהודי עד לשואה, שהשתוותה בגודלה, לכל מה שקדם לה בהיסטוריה היהודית בגולה.

על אף כל זאת, גם לשואה הוקצה יום הזיכרון דווקא לעשרה בטבת, מתוך התחשבות בחלקים גדולים באוכלוסייה הישראלית.

יהי רצון ובעזרת ה' נוסף רק ימי שמחה ללוח השנה שלנו.

א. תקנו הנביאים והחכמים שלאחר החורבן לצום בעשרה בטבת, מפני שבאותו יום בא נבוכדנאצר מלך בבל עם חילותיו ליצור על ירושלים, וממזרז זה התחילה הפורענות שנסתיימה בחורבן בית המקדש הראשון וגלות השכינה. ומאז שהוקם בית המקדש השני בטל הצום, אבל כשחזר ונחרב חזרה תקנת הצום לקדמותה. ואף שבימי הבית השני החל המצור בתאריך אחר, מכל מקום עיקר הצומות נתקנו על החורבן הראשון, שמכמה בחינות הוא חמור יותר, ועליו אנו צמים. וכיוון שכבר נקבע צום בעשרה בטבת, נצטרפו לעניינו של הצום עוד שני מאורעות מצערים שחלו סמוך לאותו יום: מיתת עזרא הסופר בט' טבת, ותרגום התורה ליוונית בח' טבת.

ב. השוטה בטעות בצום: מי שטעה ושתה ביום צום, חייב להמשיך לצום, שכן ימים אלו נקבעו לצום על הצרות שאירעו לנו בהם. ואף שבאכילתו או שתייתו שבר את הצום, וכבר לא יאמר בתפילתו "עננו", מכל מקום איסור אכילה ושתייה ממשיך לחלו עליו. ומי שעשה עבירה אחת אין לו היתר לעשות עבירות נוספות (שו"ע תקסח, א). ואין צורך להתענות ביום אחר תמורת הצום ששבר, מפני שחייב הצום הוא דווקא באותו יום שבו תקנו חכמים לצום.

ג. חולים פטורים מהצום: כשתקנו הנביאים והחכמים את הצומות תיקנום לאנשים בריאים, אבל על החולים לא גזרו לצום. ובה שונה דין יום הכיפורים מדין שאר הצומות. שביום הכיפורים גם החולים חייבים לצום, מפני שהוא מן התורה, ורק כשהמחלה קשה עד שהצום עלול לגרום לסיכון הנפש אין לצום, שפיקוח נפש דוחה את מצוות התורה. אבל בשאר הצומות שתקנו חכמים חולים פטורים, ואינם צריכים לאכול ולשתות לשיעורים, אלא יאכלו וישתו כדרכם, אבל לא יענו עצמם במאכלי מותרות.

ד. מעוברות ומניקות: פטורות מהצומות הקלים (שנמשכים ביום בלבד). והטעם לכך, מפני שמעיקר הדין הנביאים תקנו לצום בצומות הללו רק בשעה שיש על ישראל גזרות קשות, ואילו כיום אנו נוהגים לצום בכל הצומות גם כשאין עלינו גזרות קשות, מפני שכך נהגו וקיבלו כל ישראל לצום בהם עד שיבנה בית המקדש במהרה בימינו. אולם כבר מתחילה נהגו שהמעוברות והמניקות אינן צמות בהן, מפני שהצום קשה להן יותר מלשאר הבריות.

ה. קטנים שלא הגיעו למצוות: פטורים מן הצומות שתקנו חכמים, וגם אין מצווה לחנכם לצום. רק ביום הכיפורים, שהצום מהתורה, יש מצווה לחנכם להתרגל לצום בתחילה מספר שעות ואחר כך צום מלא. ובשאר הצומות אין מצווה לחנכם, אבל נוהגים להאכיל אותם מאכלים פשוטים כדי לחנכם להתאבל עם הציבור (מ"ב תקן, ה). ואם הילדים הגדולים והבריאים רוצים להתענות עד הצהריים, מנהג יפה בידם, אבל לא יתענו כל היום (רמ"ע מפאנו קיא, כף החיים תקנד, כג).

וכל המתאבל על ירושלים יזכה לראות בבנינה במהרה בימינו אמן.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה לא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאח ציטחון הייז. ה"ה יצחק שושן הייז. שרה בת שמחה הייז. מרים יהודה הייז. ציפורה ויהושע לוי הייז. ביבה אלימלך הייז. ישי הלוי הייז. עזר בן עישה הייז. תיקוה בת עזיזה הייז. אלנה בת ג'אן הייז. מול בת ענולה הייז. אברהם בן רחל הייז. הראל בן אביגיל הייז. אילנה בת סליחה הייז. ישי ורחל לוי הייז. חנה בת זוהרה הייז. סימנטוב משה יהודה הייז. מיטל מוריה אדרי הייז. להחזרת נעדריו צה"ל ושבייו ובהם: ארון שאול, הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הייז. לעילוי נשמות הנערים: אילל הדר הייז, גיל-עד שניאר הייז, נפתלי יעקב פרנקל הייז, ולע"נ חללי מבצע צוק איתן הייז. לעילוי נשמות: הגר"ע יסף זצוק"ל. הגר"מ אליהו זצוק"ל. רבי מסעד מלול זצ"ל. הרב שלמה צורף ז"ל. רבי יעקב שושן ז"ל. יונה יונה ז"ל. ברכה סופן ז"ל. יצחק עמיה ז"ל. נדד נחם ז"ל. ניסים כחן ז"ל. ספר נחום ז"ל. נחיה שמעון בת חזאת ז"ל. מנחה לוי ז"ל. אסתר בת תרדא ז"ל. אסתר חדד ז"ל. זנה יצחק ז"ל. דינה פונדק ז"ל. הרב אברהם צוקרמן זצ"ל. מרדכי ומשה בני לאה מורחיי ז"ל. אליהו בת פריחה ז"ל. תירצה ויגדון ז"ל. ישראל אברהם נתן ז"ל. אסתר בת זוהרה ז"ל. אסתר וענבר נחום ז"ל. ישראל בן שושנה ז"ל. יצחק בן מול מורחיי ז"ל. רובי בן שלום צעדי ז"ל. מרים וענטו ז"ל. עזיזה עמס ז"ל. יצחק ועמס אטיאם ז"ל. ניסים בן זנה ז"ל. יצחק ולאח אסטרטור ז"ל. חת יעקב ז"ל. חיה רחל לוי ז"ל. אליהו טייטל ז"ל. נעמה בת מגדה ז"ל. יצחק ומשה אלח ז"ל. ראובן אלח בן נסיה ז"ל. סליקה שושן ז"ל. לאוהא מנדר ז"ל. זוהרה בת זנה ז"ל. עליה כחן ז"ל. ר' חיים אדענה ז"ל. לוי יצחק אבדרי ז"ל. אורי ארון מעלים ז"ל. ישראל בן מנחה ז"ל. חד תנבי ז"ל. חד גוסברג ז"ל. יואל דללי ז"ל. עמס דמרי ז"ל. רבי חד הכהן זצ"ל. יכבד ועקבן ז"ל. עישה דון ז"ל. חותי אגול ז"ל. עפרה בן אב ז"ל. שרה אליא ז"ל. נעים משה ז"ל. מול ואליהו תורגמן ז"ל. ליון יהודה ז"ל. אסיף בר דומני ז"ל. יסף בחס ז"ל. ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוזה, רפאל פרייז, וציציליה צילה לבית משפחת ציטחון הייז.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה